

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
GAP I. MÜHENDİSLİK KONGRESİ - 1996 Bildiriler Kitabı

VERİMİ YÜKSEK BİR ÜNİVERSİTE ÖĞRETİM VE EĞİTİM SİSTEMİNİN TEMELİ

Doç.Dr Faruk Yalçın Uğurlu,
Gazimağusa, K.K.T.C.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Bölümü,

ÖZET: Türkiye'de halen uygulanmakta olan üniversite düzeyindeki öğretim ve eğitim sisteminin, toplumsal anlamda kültürel birikim ve ülke kalkınmasındaki rolünün aksayan yönleri çok değişik şekillerde ortaya konmaya çalışılmakta, ancak konunun asıl önemli yönü gözden kaçmaktadır.

Bilindiği gibi üniversitelerin temel sorumluluğu, öğretimle sınırlı olmayıp, aynı zamanda eğitim, araştırma, bilimsel birikim eldesi ve bunların toplumsal gereksinimler doğrultusunda toplumla paylaşımı ile ilgilidir. Çünkü bilimsel çalışmanın hedefi, insan-doğa ikilisinin yaşam sürecindeki doğruları onların yararına kullanabilmek için bulmak ve bunları en hızlı şekilde teknolojik uygulamalara yönlendirmektir.

Belirlenen anlamda yaklaşıldığında, önemle üzerinde durulması gereken gerçek; değişik gelişim düzeylerindeki toplumların dengeli standartlardaki yaşamı elde edebilmeleri için, bir yandan kaliteli uzmanlaşmanın oluşabileceği nicel ve buna doğrudan bağımlı niteliksel özde, öğrenciye hem öğretimi hem de onun toplumsal gereksinimi olan eğitimi vermek, diğer yandan da bu yetişen kesimi işlevsel, dinamik ve etkin şekillerde değerlendirerek toplumsal ortamın temelini oluşturacak daha geniş insan topluluklarını, düzeyli istemi sağlayacak seviyelerde bilgilendirecek toplum eğitiminin üniversite eliyle yapılmasına yol açacak sistemin başlatılmasıdır.

Aynen Başöğretmen Atatürk'ün önderliğinde 1923'lerde başlayan okuma-yazma seferberliği gibi, 1996 yılında da üniversite düzeyinde sadece öğrenciye öğretimi nakleden yapıya son verilerek, yeni yol ve yöntemlerle ülke kalkınmasının hızlandırılarak sağlanabileceği bir ortamın üniversitelerin verimliliğinin artırılması yoluyla elde edilmesine gidilmelidir. Bu bağlamda ana hedef olarak az sayıda, ama daha kaliteli öğrenci eğitimi yanında, bunlardan en çok nasıl yararlanılabileceğinin ortaya konması gerekmektedir. Toplum eğitim ve öğretiminin kısa eğitim-öğretim programlarıyla her daldaki bireye aktarıldığı bir sistemin özellikle yeni üniversiteler bünyesinde yapılması ve işletilmesi önemli bir başlangıç olabilir.

Bu önerinin daha iyi anlaşılabilmesi için kolay algılanabilecek bir örnek, mimarla toplum arasındaki kurgudan çıkarılabilir.

VERİMİ YÜKSEK BİR ÜNİVERSİTE ÖĞRETİM VE EĞİTİM İSTEMİNİN TEMELİ

Doç. Dr Faruk Yalçın Uğurlu,
K.K.T.C.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Bölümü, Gazimağusa,

GİRİŞ

Türkiye'de halen uygulanmakta olan üniversite düzeyindeki öğretim-eğitim sisteminin, toplumsal anlamda kültürel birikim ve ülke kalkınmasındaki rolünün aksayan yönleri çok değişik şekillerde ortaya konulmaya çalışılmakta, ancak konunun asıl önemli yönü çoğu zaman gözden kaçmaktadır.

Üniversitelerin temel varoluş nedenleri ile onların gerçek hedefleri bilimsel kapsamda irdelendiğinde, açıkça görülmektedir ki; şimdiki öğrenci öğretimini temel alan yöntem ve işleyiş sürecinin, büyük ölçüde eksiklikleri yanında yanlış yönleri de bulunmaktadır.

Bilindiği gibi üniversitelerin temel sorumluluğu, sadece öğretimle sınırlı olmayıp, aynı zamanda eğitim, araştırma, bilimsel birikim elde etme ve bunların gereksinimleri doğrultusunda toplumla paylaşımı ile de ilgilidir. Çünkü bilimsel çalışmaların ana hedeflerinden birisi, belki de en önemlisi, insan-doğa ikili sisteminin yaşam sürecindeki doğruları, onların yararına kullanabilmek için bulmak ve bunları en hızlı şekilde teknolojik uygulamalara yönlendirmektir.

Belirlenen anlamda yaklaşıldığında, önemle üzerinde durulması gereken gerçek; değişik gelişim düzeylerindeki toplumların dengeli standartlardaki yaşamı elde edebilmeleri için, bir yandan kaliteli uzmanlaşmanın oluşabileceği nicel, buna doğrudan bağlı niteliksel özde, öğrenciye hem öğretimi hem de onun toplumsal gereksinimi olan eğitimi vermek, diğer yandan da bu yetişen gurubu, işlevsel, dinamik, etkin şekillerde değerlendirerek, toplumsal ortamın temelini oluşturacak daha geniş insan topluluklarını, onları düzeyli istemi sağlayacak seviyelerde bilgilendirerek, toplum eğitiminin üniversite eliyle yapılmasına yol açacak sistemin başlatılmasıdır.

Aynen Başöğretmen Atatürk'ün önderliğinde 1923'lerde başlayan okuma-yazma seferberliği gibi, 1996 yılında da üniversite düzeyinde sadece öğrenciye öğreti nakleden yapıya son verilerek, yeni yol ve yöntemlerle ülke kalkınmasının hızlandırılmasının sağlanabileceği bir ortamın, üniversitelerin verimliliğinin artırılması yoluyla elde edilmesine gidilmelidir. Bu bağlamda ana hedef olarak az sayıda, ama daha kaliteli öğrenci eğitimi yanında, bunlardan en çok nasıl yararlanılabileceğinin ortaya konması gerekmektedir. Toplum eğitim ve öğretiminin kısa eğitim-öğretim programlarıyla her daldaki bireye aktarıldığı bir sistemin yapılmasıyla, işletilmesi önemli bir başlangıçtır. Bu öz, toplum hekimliğindeki işleyişin, Köy Enstitüleri Deneyi'nden teori-pratik ikilemine uzanan çizgideki yeni bir makro modelin ifadesi olmaktadır.

Bu önerinin daha iyi anlaşılabilmesi için kolay algılanabilecek bir örnek, mimarlar toplum arasındaki ilişkiden çıkarılabilir. Bilindiği gibi, halen birçok mimarlık bölümünden, oldukça yoğun bilgilenmeyle, ama eksik eğitsel düzeylerde, sınırsız sayıda mimarın üretilmekte oluşu, biryandan işsiz, mutsuz bir kitlenin topluma negatif katkısını oluştururken, diğer yandan da bu kesimin toplumda yeterli kalitede istem-sunu dengesini yaratamaması sonucu, niteliksiz, ekonomik olmayan, ülke gerçeklerine, çağdaş bilimsel seviyelere tamamen aykırı, çevre kirliliğini çözmekten uzak, hatta kendisi bu çarpıklığın ana nedeni olan, mekan tasarımı ve üretimi demektir ki; bu da üniversitelerin ne boyutta, verimden uzak, hatta zararlı işlediğinin somut göstergesi olmaktadır.

ÖNERİ MODEL

Yukarıda açıklanan problemi çözmek üzere yeni, verimli, üretken bir üniversite anlayışına süratle geçilmelidir. Bu geçiş için de eski, oturmuş, bir anlamda yanlışlıkları bile kanıksanmış üniversite bünyeleri yerine, yeni, dinamik, idealist üniversitelerin seçilmesi şarttır. Yapılacak temel atılım, hiçbir yasal engel oluşturmadığı gibi, herhangi bir zorluğu da beraberinde getirmemektedir. Sadece üniversitelerin değişik disiplinlerdeki bölümlerine, çok sınırlı sayıda, ama kaliteli orta öğretim birikimi olan öğrencileri alarak, bunlara en seviyeli şekilde öğretim vermenin yanında, onları ülke gerçekleri, topluma hizmet, insan olmanın ve insanca yaşamın iş ve üretimle olan bilimsel ilgisi, vb. konularda, açık, teorik ve pratik örneklerle hazırlanan, eğitim programlarının da uygulanması kaçınılmazdır. Böylece her öğrenci, öğrendiğini niçin, neden, nasıl ve hangi prensiplerle, hangi verilere dayanarak, yeni durumlara transfer edebileceğini kavrayarak, hem kendi, hem de ailesi, hatta çevresi ve giderek ülkesi için daha verimli olduğunu, ya da olabileceğini anlamış olacaktır.

MODELİN ÖZELLİKLERİ

Yukarıdaki model, yeni bir model değildir. Ancak zamanımızda, özellikle çok sayıda yeni üniversite açılırken; faydacı, uzun vadeli, kalıcı çözümler yerine olumsuz kısa vadeli önerilere yönelmesinin önemli bir gelecek riski taşıdığı düşünüldüğünden konuya bu bakışla yeniden yaklaşım getirilmektedir. Bu nedenle bazı önemli özellikler aşağıda yer almıştır;

Bilimsel süreçlerin çoğu defa bir zincir oluşturdukları ve birbirleriyle neden-sonuç ilişkileri buldukları halde, zaman zaman dış etkilerin bu süreçleri olumlu ya da olumsuz etkiledikleri veya sürecin hızını değiştirdikleri bilinmektedir. Sunulan öneride de böyle bir olgunun işleyen bir sisteme bağlanmasının olanaksız olduğu ileri sürülebilir. Ancak önerinin bazı değerleri yok varsayması söz konusu olmayıp, tam tersine onları daha anlaşılır bir çizgiye yükseltme özelliği bulunmaktadır. Örneğin ülke kaynaklarının en verimli kullanılması her iş ve aşamada ortaya konduğu halde, kimse üretilen bir üniversite mezununu işsiz, veya yatırım yapılan dal dışında iş bulduğu için, verimsizliğin

kaynağını oluşturduğunu düşünmemektedir. Oysa kı bir bireyin eğitim-öğretim düzeyinin yükselmesi ile ülkeye getireceği olumlu olumsuz katkının oranı da artmaktadır. Yani doğru istihdam edilemeyen bir üniversite mezunu her çalıştığı saniye ülkeye negatif yönde etki de getirebilecektir. Bu etkının yok olması veya en aza indirilmesi ise, bu etkiye neden olan bireyin bu olumsuzlukta tek başına sorumlu olmadığından, ondan nasıl yararlanılacağı bilincinin verildiği bir toplumun etkisinin, bu çarpık işleyişte çok daha önemli rolü bulunduğunun anlaşılması ile sağlanabilir. Öyleyse iki yönlü olarak; bir yandan, bir üniversite öğrencisine dört-beş yıllık eğitim-öğretim yatırımı yanında, onların birikimlerini, pratiğe dönük, risksiz kullanma yollarının kapsandığı konu ve programlara da yer verilmeli, diğer yandan da topluma, hiç olmazsa 15-30 günlük kurslar yardımıyla bireylerin gerek duydukları mesleklerden yoğun yararlanma yollarıyla, yöntemleri de öğretilmelidir.

ÖNERİNİN YARARLARI

Bu çabanın doğrudan ve dolaylı yararları sıralanacak olursa;

1. Değişik disiplinlerde birikim sağlayan insanların daha iyi standartta, teori-pratik ilişkisi kurularak yetiştirilmeleri aşağıdaki yararları getirir.

1.1. Bu elemanlar özgüvenlerini geliştirerek, daha verimli çalışabilirler,

1.2. İş kazaları önlenir,

1.3. Çalışanların ve çalıştıranların ekonomik standartlarındaki olumlu gelişimleri yanında, sosyal, psikolojik yönlerden de olumlu gelişmeler elde edilebilir, giderek toplumsal barış ortamı olumlu etkilenir,

2. Doğru işveren-işyükümlenen ilişkileri, sağlıklı işleyen iş hayatı oluşturacağından, daha az hukuki sorun yaratacaktır.

3. Daha sağlıklı üretimin hem ilk yatırım, hem işletme yatırımlarını en aza indirmesi, hem de daha az bakım gerektiren, uzun ömürlü yapılanmaların oluşumuna yol açması beklenebilir.

4. Ülke üretimindeki kalitesizliğin önlenmesi ile ihracat olanaklarının gelişimi artar; çünkü her birey, hem üretimin, hem tüketimin nicel ve nitel özelliklerini karşılaştırarak, bilimsel verimlilik çizgisinde davranış gerçekleştirebilecektir. Yani kaliteli ve çok üretim, ama gerekli ve alt sınırlarda tüketimin önemi ortaya çıkacaktır.

5. Ülke insanı çevresini daha iyi değerlendirebileceği için turizm vb. konularda büyük gelişmeler beklenebilir. Ayrıca insanların birbirini kolay anlamaları, daha kalıcı ulusal ve uluslararası barışı da sağlayacak özelliktedir.

6. Daha çağdaş ve demokratik bir toplumsal yapı, birbirlerini anlayan bireylerden oluşabileceğine göre, bu sistem böyle bir hedefe varmayı hızlandıracaktır.

7. Sınırlı ülke kaynakları, kültür oluşumunda ve bunun ülke kalkınmasına yöneliminde en verimli şekilde kullanılmış olacaktır.

8. Üniversite kapılarındaki öğrenci yığınları azalacak, okuyanlar ve okuyamayanlar daha mutlu olacaklar, çünkü hepsi kendilerine ve ülkelerine daha kısa yoldan, onurlarını kırmayacak düzeyde, hızla verimli katkılar yapabildiklerini doğrudan algılayabileceklerdir.

9. Toplumdaki genel görgüsel ve bilimsel düzeyin yükselmesi, bütün bilimsel alanlara ilgiyi artırarak, tüm bilimsel araştırma geliştirme projelerine daha bilinçli bir istemi kendiliğinden yaratacaktır.

İŞLEYİŞ

Önerilen eğitim seferberliği, her düzeydeki eğitim öğretim birim ve kurumunda ele alınarak hayata geçirilebilir. Ancak bizce temel uygulanış yaklaşımlarında, önce üniversitelerin ortaya koyacakları veriler ve belirleyecekleri çerçevelerin işletilmesi daha doğrudur. Böylece bir yandan yanlış saplantılarla, sapmalardan korunmuş, gelişebilecek çarpık ideolojik gerilimlerden arındırılmış, yalnızca kısa ve uzun vadeli bilimsel yararların hedeflendiği yapıya varılırken, diğer yandan, insanların bilinçlenme heyecanlarıyla, zevklerinin hep birlikte, toplumsal davranmayla daha da artacağı noktası vurgulanabilecektir.

Bu işleyiş, üniversitelerin, ilk bilgilendirme toplantılarının ardından, her bireyin kendi çapında filizlendirebileceği öz istemle başlatıldıktan sonra, ortak noktalar üniversite öğretim kadrolarının katılımlıyla çalıştırılarak, hangi bölümlerin öncelik kazanacakları açıklanabilir. Daha sonra bireylerin kendi istemleriyle elde ettikleri sunumlar karşılaştırılarak, itici olumlu sonuç ve gelişimlerin ayrıntılı tanıtımı yapılarak, devingen istem-sunu süreci sönümsüz hale getirilebilir. Bu anlamdaki gelişim yakından izlenerek, değişim hızı, verimlilik ve benzeri veriler analiz edilip, sonuçları dönem dönem toplumla yüz yüze tartışılıp, paylaşıldığı zaman, karşılıklı yardımlaşmayla güven sağlanarak, devrimin bir noktada sönümü de önlenebilecektir.

Asıl önemli gelişim, bu çalışmalara fiilen katılan araştırma görevlileri, kendi alanlarında nasıl bir gereksinim bulunduğunu, yerinde, somut ilişkileri ve verileriyle birlikte algılayarak, kendi gelişimleri için kaçınılmaz olan bilimsel araştırma konularını, daha doğru düzeylerde, ülke çıkarları paralelinde belirleyebileceklerdir.

Bu çalışmalar, şimdiye kadar uygulana gelen, kendi ülkemizin gerçeklerine tam uymayan, sadece yabancı sosyo-ekonomik, istatistikî verilerle yetinen ve sonuçta rafa kaldırılan bilimsel çalışmaların, daha öze dönük kullanılmaya geçişyle, üniversitelerimize yeni bir saygınlık, dinamizm getirecektir.

ÖRNEK ÇALIŞMA

Konuya daha da açıklık kazandırabilmek için, kendi çalışma alanımızdan örnek vermenin yararına inanıyoruz;

Bilindiği gibi, halen ülke çapında birçok üniversiteden binlerce mimar mezun edilmektedir. Eğer şimdiki işleyiş doğru olsaydı, bir yandan kentın, diğer yandan köyün insanları sağlıklı yaşam mekanlarından kurtulmuş, en azından kurtulma yolunda olurlardı. Ama tam tersi, yakından izlenebildiği gibi, çevre kirliliğinin en tehlikeli ve kalıcı olanları, bizlerin eser sandığımız ürünlerimizden oluşmaktadır.

Eğer mimarlık bölümleri, öğrencilerine, kendi yakın çevrelerini tanıma ve onları çalışmalarına temel veri olarak kullanma fırsatı verselerdi, mutlaka sağlıklı çözümler ortaya çıkardı. Bizce önemli olan, sistemin tümünden kaynaklanan problemleri sürülerek, kaçamaklar yapmak yerine, kullanıcıların, hatalarının kaynaklarını doğrudan algılayabilecekleri iletişim ortamının yapılmasıdır. Böylece hem hizmeti sunan, hem kullanan kesimler, bazı önemli değişimleri beraberce isteme dönüştürerek, gelecekteki onurlu yaşamlarını düzene sokabileceklerdir. Sonuçta; bilim yerine, giderek Ortaçağ karanlıklarının isteme dönüşmesinin, ancak bu kapsamdaki bir işleyişle düzeltilebileceği açıktır. Bu konuda, yakın bir sürede gerçekleşebileceğini umduğumuz, eğitim hastanelerinin işlevine benzer, "Mimarlık Geniş Uygulama Laboratuvarları" ile üniversite döner sermayelerine bağlı üretken "Uygulama Şirketleri" önerimizi de tartışmaya açmak istiyoruz.

Bilindiği gibi, bazı üniversitelerin mimarlık bölümlerinde yaz stajları içinde, temelden çatıya kadar bir yapının uygulaması yapılmaktadır. Ancak bu yapıların, üretim sürelerinin kısalığı, yapıların tekliği sonucu bir çevre oluşturamamaları, bu uygulamalara ayrılacak kaynakların bulunamaması, vb. sorunlardan, bu uygulamaların başarıları sınırlı kalmaktadır. Ancak; üniversite kampuslarına yakın çevrelerde seçilecek geniş alanlarda, birçok disiplinin ortaklaşa yaratacakları uygulama ve araştırma çevreleri, bir yandan üretim, diğer yandan da kullanım, yaşam, hatta yenilenme süreçlerinde birçok disipline yeterli, kalıcı, ekonomik ve sağlıklı kaynak oluşturabilecektir. Belki de bu çevre öğretim üyeleriyle, öğrencilerin yaşam çevresi olarak işlevsel olabilir ki bu da üniversiteyi daha cazip bir çalışma alanı haline getirecek önemli bir yan faktördür. Örneğin; araştırma sürecinde üniversitede elde edilen bilimsel bulguların, test edilebilmesi veya onlara istatistikî girdiler sağlanması, öğrencilere kendi çalışmalarında yakın örnekler eldesi, hepsi de çok önemli, çekici, dinamik bir ortamın verimli yeşermesine katkı sağlayabilecek özelliklerdir.

SONUÇ

Güzel Vatanımız Türkiye, kucakladığı herkes için, hala tüketilememiş büyük özelliklerle, zengin kaynaklara sahiptir. Bu kaynakların başında insan, onu önemli yapan

değer, yani beyinsel yapısı ve onun verimini gelmektedir. Toplumsal mozayığın en önemli taşı olan bireyin, varlığını önemle ortaya koyuşunda, belirli bir gelişim ve değişime yol açabileceğini sandığımız üniversitelerimizin toplumla bütünleşme hedefi, öneri model olarak anlatılmaya çalışıldı. Bir yandan kuramsal, diğer yandan uygulamayla ilgili somut örneklerin, modelin anlaşılmasına katkısı olduğunu umuyoruz. Tabiidir ki, bu ilk düşünceler, diğer araştırmacılar tarafından da, daha seviyeli bir işleyişe yönlendirilebilir. Çok yönlü kalkınmamızla hız katabilmek heyecanı ile benzer konularda da, yaratıcı ve itici boyutu olan bütün diğer yeniliklerin ortaya getirilmesinde, ayrıntıların geliştirmek adına, temel atılmalarda duraksamaya yer verilmemesinin daha doğru olacağını düşünüyoruz.

Bildirimini altını çizerek sunduğu bazı acil gerçeklerin, sadece bilimsel çizgide kalmasına özen gösterilmiştir. Ancak ülkemiz ve insanını, çağlar boyu önemli boyutlarda etkileyebilecek gelişimlerin yaşandığı günümüzde, büyük lider, eşsiz insan, Atatürk'ün "Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir" sözünü, özünde benimsediğimizden; gerçek yol göstericinin bilim olduğunu da tekrarlamak istiyoruz.

KAYNAKLAR

- 1. ERPI, F., BALAMIR, A., "Üniversite Eğitimi'nin Neresindeyiz?", Cumhuriyet Bilim ve Teknik Dergisi, 1990-6**
- 2. ERPI, F., "Akademi Günleri", Mimarlık, sayı: 255, Ankara. 1994**
- 3. ERPI, F., "Kıbrıs'ta Mimarlık Eğitimi", Mimarca, sayı: 55, KKTC. 1994**
- 4. UĞURLU, F.Y., Mimarı Projeye Giriş, Yayınlanmamış Yeterlik Tezi, K.D.M.M.A., Konya, 1979**
- 5. UĞURLU, F.Y., "Adana Koop Olayı Üniversite İçin Bir Laboratuvar Oldu", Adana-Koop Dergisi, sayı: 18, Adana, 1994**